

LBRIS

We know
books

ANCA IANCHIȘ

ÎI SPUNEAU ORFANUL

EDITURA PENTRU ARTĂ ȘI LITERATURĂ
București, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

© Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate.
Această carte nu poate fi reprodușă parțial sau total,
prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice alt mijloc,
fără permisiunea în scris a Editurii pentru Artă și Literatură.

Copyright © Anca Ianchiș, 2025
Toate drepturile rezervate

Editor: Violeta Borzea
Redactor: Carmen Florea
Copertă: Loredana Dumitru

ISBN 978-630-6635-60-3

Proza introspecției și căutarea identității

Textul analizat dezvăluie o proză introspectivă, cu inflexiuni psihologice profunde, centrată pe evoluția personajului Gabriel (poreclit Orfanul), al cărui traseu existențial este marcat de absența afectivității. Autoarea construiește o narațiune densă, cu fraze ample, meditative, în care introspecția și căutarea sinelui devin teme fundamentale.

Stilistic, proza amintește de scrierile Hortensiei Papadat-Bengescu, prin atenția acordată vieții interioare, și de Mircea Eliade, prin dimensiunea spirituală a textului. Scriitoarea folosește un limbaj elevat, cu inserții lirice și simbolice, și recurge frecvent la metafore și comparații revelatorii („ca un copac mutat în pământ nou“), folosind întrebări retorice pentru a accentua trăirile personajului.

Personajul principal este conturat prin tehnica oglinzii interioare, autoarea păstrând o distanță narativă ce îi permite cititorului să exploreze universul mănăstirii și procesul

CAPITOLUL I

Adolescența

Creștea Orfanul. Creșteau și ceilalți băieți aflați sub oblăduirea îngăduitoare ori aspră. Odată ajunși la vârsta potrivită, la însărcinările obișnuite se adăugară îndatoririle școlare. Vremea scurtă avută să-și amintească că sunt fragezi de zile se împlușină tot mai tare. Programul era bine stabilit. Toți, fără deosebire, bătrâni, adulți și copii, se trezeau dis-de-dimineată pentru a înălța sfintele rugăciuni. După, urma micul-dejun servit în liniște. Băieții ședeau tăcuți, pe cât puteau, la masa lungă, în colțul îndepărtat, cum se cuvenea unora ce nu erau socotiți încă de-ai comunității. Mergeau apoi în încăperile destinate activităților școlare. Acestea fuseseră amenajate atunci când la mănăstire începuseră să sosească, din voia Domnului, băieți din familii sărace sau cu părinți foarte bolnavi. Veniseră pentru o perioadă scurtă, dar timpul se tot lungise. Adevărul este că niciunii nu primeau vreodată vești de la cei care-i zămisliseră, pentru că nici călugării nu mai știau nimic despre ei – dispăruți fără urmă. Acest neadevăr

fusese bănuț de la început, însă, cum se știe, oamenii se pricep destul de bine la a se minți. Poate nu intenția fusese necurată, ci viața grea îi purtase astfel. Gabriel era singurul dintre ei care nu-și cunoștea părinții.

Frații nu se supărau că oamenii sunt cum sunt, crescându-i pe toți la fel. Până la urmă, nici nu contează dacă undeva, în lume, se află familia vreunuia. Unii erau blânzi cu rătăciții aceștia, alții aspri. Cel mai temut, deși nici la spovedanie nu ar fi îndrăznit să mărturisească, era starețul. El îi amenința, când și când, că îi va trimite de unde au venit dacă se vor mai înhăita în activități băiețești, iar ei promiteau ascultare, până data viitoare, când uitau spusesele. Toți copiii au memoria scurtă când vine vorba de joacă.

Muștrările acestea, părintești, ar fi spus mai-marele locului, răutăcioase, ar fi zis băieții, nu i-ar fi fost luate în nume de rău de-ar fi fost vorba de niște copii ca oricare. Pentru ei, vorbele păreau mult mai adevărate decât se voia. Totuși, ele nu îi împiedicau, bineînțeles, cu tot programul încărcat, să își rezolve, uneori, disputele firești cu pumnii.

Orfanul era un copil tăcut și retras, pe cât poate fi unul a cărui viață este petrecută la comun.

Dormitoarele erau trei. În primul, aproape de ochii vigilenți ai adulților, stăteau băieții de la cincisprezece la șaptesprezece ani. În cel de-al doilea erau adăpostiți unii cu vârste între doisprezece și paisprezece ani. Cel din urmă era pentru ultimii patru rămași, printre ei aflându-se Gabriel.

În camere se afla strictul necesar. Paturi, dulapuri, două mese pentru a-și face temele singuri sau câte doi. Raft

pentru cărți, altele decât manualele, nu aveau, pentru că mănăstirea avea biblioteca ei, înființată cu mult înainte. De aceea, atunci când doreau să citească, nu puteau sta întinși. Patul era doar locul în care corpurile își odihneau zbuciumul de peste zi, lânchezitul fiind unul dintre lucrurile interzise.

Cum să zboare liber gândul unuia așezat pe scaunul rece și incomod din bibliotecă? Obiect de mobilier parcă făcut anume pentru a-l opri pe cititorul cufundat în carte să șadă prea mult în visare.

De altfel, majoritatea cărților erau religioase. Câteva volume ar fi putut aprinde imaginația. Cărți despre cavaleri rătăcitori salvatori ai domnițelor aflate la ananghie, fuseseră trecute sub tăcere așa că băieții, ajunși la vârsta potrivită, așteptau, cumiți, să-și ia porția zilnică de melancolie. Copiii mai fragezi învățau de la cei mari cum se petrece meșteșugul acesta al visării. Fete nu aveau prin preajmă. După ce pot tânji zece băieți necunosători ai iubirii materne, care nu au petrecut timp nici cu surorile sau verișoarele ca să-nțeleagă cum stă treaba cu partea femeiască?

Prin urmare, când cărțile aveau ilustrații, nimic nu putea aduce o bucurie mai mare. Admirau într-o imagine veche și neclară o tânără îmbrăcată după tipicul epocii în care se desfășura povestea. Asta nu era nicidecum o piedică. Băieții puteau dezbate ore în șir cum stă o cută a rochiei ori felul în care lumina cade pe sânii sau chipul preferatei. Să nu creadă cineva că toți găseau frumoasă aceeași fată!

Așadar, îndatoririle odată îndeplinite, băieții erau în stare să stea treji tot restul nopții, pentru a-și convinge

prietenii că fata plăcută de ei era cea mai grozavă. Aceste neînțelegeri, estetice, se tranșau uneori tot cu pumnii. Crescând, au început să înțeleagă că luptele fățișe nu aduc nimic bun. De altfel, nici sub amenințarea afuriseniei nu ar fi recunoscut vreunul motivul conflictului, prilej de supărare și îngrijorare pentru adulți. Știau, fără îndoială, că ceva se petrece, doar că niciodată bănuielile nu erau confirmate. Nimeni nu putea depune mărturie că băieții, unii dintre ei abia descoperindu-și instinctele, aveau alte gânduri decât unele pioase când treceau pe lângă statuia Fecioarei Maria, aflată în colțul de sud al mănăstirii, ori că se uitau uneori, mai lung decât era cazul, la icoana Prea-Curatei strângându-și cu nevinovăție pruncul la piept. Curățenia sau necurățenia se află de bună-seamă în ochii privitorului, iar acela nu ar putea avea gânduri stricate atât timp cât niciunul dintre ei nu pășise afară din mănăstire decât însoțit ori numai pentru a rezolva treburile ivite pe neașteptate.

Cine altcineva ar putea întruchipa femeia, dacă nu cea considerată singura aflată în curățenie desăvârșită, spre care se îndreptau rugăciunile tuturor? ar fi zis călugării, trecuți fiind demult de vârsta cu pricina.

Dintre toți, Gabriel încerca întotdeauna să se țină deoparte, din cauza vârstei fragede ori din motive de el știute. Un rol îl avea faptul că, spre deosebire de alții, nu avea amintiri din viața sa dinainte. Nu ținea minte îmbrățișarea mamei ori a tatălui, glasul lor, nici nu erau ascunse undeva în făptura lui. Era numai un bebeluș când au dat peste el în fața porții. Că a fost voia Domnului să nu înghețe în noaptea

aceea geroasă, nu s-a îndoit niciodată, însă, ar fi vrut, de nu i-ar fi fost teamă de pedeapsa Divină, să-l întrebe pe Atotputernic ce plan a avut. Nu i se părea băiatului că e mare brânză de capul lui, în special când îl necăjeau strigându-l mereu Orfanul.

Când ești învățat de mic că trebuie să fii recunoscător pentru toate: că te-ai trezit dimineața, ai hrană și haine pentru a-ți acoperi goliciunea trupului, că a mai trecut o zi de trudă și ai unde să-ți odihnești osteneala trupului sau pentru orice alt lucru, nu îndrăznești să pui astfel de întrebări. Iar dacă sunt zile în care, din slăbiciunea corpului ori a sufletului, lumina mulțumirii nu sclipește în lăuntrul tău, nu se cuvine să tulburi cu asta pe adulții ce se îngrijesc de lucrurile necesare sau pe părinte la spovedanie. Căci, uite, parcă azi te-ai simțit mai recunoscător ca ieri, iar poate mâine te vei simți și mai mulțumitor. Se ruga deci Gabriel, plin de râvnă, să-i dea Dumnezeu căință pentru păcatele înfăptuite fără de voie – căci pe celelalte le știa prea bine – și recunoștință că frații deschiseseră ușa grea în dimineața atât de geroasă de n-ai fi lăsat afară niciun câine. Urmau zilele dificile, fie din cauza vreunuia dintre băieții mari, fie a asprimii starețului când se gândea că așa-zisa lui salvare a fost doar o pedeapsă.

Noroc că viața omului nu este veșnică!

Sper, socotea, că toate aceste sentimente bune vor crește în mine la momentul potrivit. Nici mai devreme, nici mai târziu.

Se judeca băiatul pentru emoțiile sau gândurile nepotrivite avute uneori. Un gând pătimaș 'colo, o privire prea

lungă spre chipul Fecioarei, un zâmbet ascuns când starea a căzut și s-a lovit la picior, fiind nevoit să stea câteva săptămâni la pat, prilej de zbunguială pentru băieții scăpați temporar de privirea vigilentă. Măcar de-ar fi putut regreta cu adevărat, își spunea. Era de-acum adolescent. Trupul începuse să se întărească, odată cu vocea. Ca oricărui tânăr, instinctele începuseră să-i dea ghes. Cum își petrecea multe ceasuri în bibliotecă, ajunsese să cunoască destule despre alcătuirea trupească. Își spunea adesea că și ea este dată de Sus. Prin urmare, din gură ar fi mărturisit că regretă simțămintele prea aprinse ce-l luau, din când în când în stăpânire, însă nu înțelegea cu adevărat, nici dacă ar trebui să se simtă rușinat, nici cum ar fi putut să se căiască. Nu știa că întâi trebuie să se ierte și iubească pe sine. Abia pe urmă vine iubirea pentru altul sau Înaltul, împreună cu sentimentele îndelung așteptate.

Uneori, băieții încălcau porunca de a sta în rugăciune în camerele lor întâlnindu-se în fiecare seară în alt dormitor, așa încât primejdia de a fi prinși să fie egal împărțită. Povesteau atunci despre visele ori speranțele lor. Despre cum o să fie viața când vor crește mari, plecând, în sfârșit, de la mănăstire, și în ce fel și-ar fi dorit să fie fata care îi va însoți pe drum. În timpul asta Gabriel stătea în camera lui îndeplinind conștiincios muncile sufletului. Fie spus că nu îi simțeau lipsa pentru că înțeleseseră demult că băiatul tăcut nu le seamănă. Își dădeau seama că e cumva ciudat, dar n-ar fi știut să depună mărturie în ce fel.

Cu râvna cu care îndeplinea sarcinile spiritului le înfăptuia, asemenea, și pe cele lumești. Când lua parte la muncile

gospodăriei, chiar dacă alții trăgeau chiulul ori munceau, uneori, fără tragere de inimă, Orfanul trudea ca și când ziua aceea ar fi fost singura zi a vieții lui. Nu știau copiii că, în fiecare treabă, el căuta tot căință și recunoștință. Ele nu veneau și, oricât s-ar fi căznit, se pare că inima lui nu putea simți niciunul dintre lucrurile la care era îndemnat, cu blândețe sau sub amenințarea flăcărilor iadului, prin urmare începu a se preface mai bine ca oricare altul. Astfel, la sărbătorile mari de peste an, când călugării, mai ales cei în vârstă, prindeau a lăcrima la auzul muzicii dumnezeiești, părea mai mișcat decât toți. Copiii se purtau potrivit vârstei. Era de ajuns ca unul să izbucnească în râs mocnit pentru ca acesta să se împrăstie ca focul în paie uscate. Iute se aprindea, iute se stingea sub privirea severă a călugărilor. Doar băiatul părea că participă cu tot sufletul la sarcinile duhovnicești. După o vreme, frații începură să tragă nădejde că, măcar el, dintre toți, va rămâne în mănăstire, iar Orfanul avu grijă să nu le spulbere speranța. Era prima dată când părea că a descoperit calea dreaptă. De altfel, fără familie fiind, era mereu îngrijorat că nu va avea unde să se ducă.

Timpul trece repede, își zicea, mai ales că ziua era împărțită în activități de tot felul. Rugăciune, slujbă, mese, școală, studiu, muncă în gospodărie sau în afara ei, iar la sfârșit, din nou, alte slujbe și rugăciuni. Zi după zi, clipa luării unei hotărâri se apropia.

Care poate fi aceasta dacă nu există niciuna disponibilă?

Vedea, tot mai limpede, că poate nu îi va fi dat să plece vreodată.

CAPITOLUL II

Ucenicia

Pe măsură ce se înălțau, călugării au început să le găsească băieților slujbe la atelierele de meserii din localitatea apropiată. Își dădeau seama că o mănăstire nu poate nicidecum să se transforme în închisoare pentru trupul sau sufletul unuia. De acum, cei mai mari dintre ei nu se mai amestecau cu cei rămași în urmă, spre supărarea celor mărunți, invidioși fiind pe libertatea celor dintâi. Când a sosit rândul Orfanului, monahii s-au gândit să-l țină aproape, așa că nu l-au trimis în afara așezământului, punându-l sub oblăduirea bibliotecarului. Câte nu sunt de făcut într-o bibliotecă! Cărțile trebuie îngrijite ca plantele. Volumele noi trebuie tot timpul triate, spre a fi păstrate doar unele potrivite locului, iar cel mai nimerit să ajute părea a fi adolescentul, nepărând tulburat de zbaterele vârstei, din pioșenie credeau, din cauză că în inima lui încă nu răsăriseră emoțiile așteptate, le-ar fi spus el. Acum, zi după zi, după ce termina toate treburile, ședea în bibliotecă și răsfoia cărți care mai de care mai diferite. Dădeau unii toate volumele fără să gândească că unele nu-și au locul

într-o mănăstire. Cuvântul, chiar și cel tipărit, poate aduce cu sine o realitate, dorită sau nu.

Răsfoia teancuri-teancuri de cărți, ordonându-le, dintr-o nevoie interioară de așezare. Lui Gabriel începu să i se pară că se dumirește: dacă ceva nu a crescut în tine în copilărie e posibil să nu-l poți recupera, cu adevărat, nicio-dată. Gândul l-a liniștit. Putea să se roage la nesfârșit, să simtă emoțiile firești pentru alții, dar nimeni, nici chiar Dumnezeu, nu va putea să-i dea înapoi vreodată ceea ce, în fapt, nu a avut. Pentru că îi căzuse pe mână o carte de anatomie, se gândi că este ca și cum ar avea un membru lipsă.

Dacă poți purta în lipsa mâinii o proteză, cum ai putea înlocui vreodată organul sensibil?

Căci transplant de inimă nu se poate face, își zicea el cu amărăciune. Nu își făcea griji, se descurca să trăiască în lume pentru că de acum le învățase pe toate: să plângă atunci când era de lăcrimat, să râdă atunci când se râdea. Știa să se prefacă bucuros, trist sau entuziasmat. Problema era că putea fi oricine, în orice moment, însă nu singura persoană care conta: el însuși.

Nu îndrăznea să mărturisească nimănui că se prefăcuse toți anii aceștia și că nimic din cele bănuite despre el nu era adevărat. Cum ar fi putut spune că mințise mereu la spovedanie, în speranța, ce-ncepuse încet, încet, să se spulbere, că într-o bună zi toate se vor ivi în el, așa cum, se pare, fuseseră sădite în ceilalți? Un singur lucru rămăsese sincer în inima lui, vorbea destul cu Dumnezeu. De-a lungul anilor, El îi devenise unicul companion. Până la urmă: